

ня 1996 р. – К., 2016.

7. Про військову службу правопорядку в Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 № 3099-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/4651-17/

8. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т. П. Мінка, Р. В. МIRONЮК, В. А. Глуховець та ін. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. – Х., 2016.

9. Про зброю : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=3884.

10. Про обіг зброї невійськового призначення : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=31790/

11. Про право власності на окремі види майна : Постанова Верховної Ради України // ВВР України. – 1992. – № 35. – Ст. 517.

Гиденко Е.С. Нормативно-правовые основы применения специальных средств полицейскими. Рассмотрены различные аспекты законодательного регулирования оборота специальных средств в Украине, пробелов и недостатков, которые в нем существуют, а также предложены пути совершенствования нормативно-правового регулирования сферы их применения.

Ключевые слова: специальные средства, средства активной обороны, средства индивидуальной защиты, средства обеспечения специальных операций, оружие, полицейские.

Hidenko Ye. S. Legal-regulatory framework of the use of special tools by police officers. The article discusses various aspects of legislative regulation of the turnover of special funds in Ukraine, gaps and flaws that exist, and suggest ways to improve legal regulation of the sphere of their application.

Keywords: special tools, means of active defense, means of individual protection, means of providing special operations, weapons, police.

Надійшла до редакції 19.12.2016

Полтавський Е.М.

викладач

(Національна академія

Національної гвардії України)

УДК 342.6

СУТНІСТЬ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено сутність службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Здійснено аналіз та надано пропозиції з удосконалення нормативно-правових положень, які визначають службово-бойову діяльність органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку під час реагування на кризові ситуації.

Ключові слова: службово-бойова діяльність, органа та підрозділи безпеки дорожнього руху, сили охорони правопорядку, кризові ситуації.

Постановка проблеми. Складна суспільно-політична та воєнна обстановка, що склалася наразі в Україні, вкрай негативно впливає на стан забезпечення національної безпеки держави. Виникнення збройного протистояння на Сході України вимагає адекватного та ефективного реагування сектору безпеки і оборони. За таких умов службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку відіграє центральне місце у врегулюванні збройних конфліктів й нейтралізації кризових ситуацій.

Практика проведення антитерористичної операції в деяких районах Луганської та Донецької областей виявила нові службово-бойові завдання й, зрозуміло, форми та способи їх виконання. За цих умов застосування органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку стало вкрай необхідним. Відповідно до чинного законодавства України до цих формувань можна віднести: патрульну поліцію України; військову інспекцію безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; службу безпеки дорожнього руху Національної гвардії України; службу безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У науковій літературі окремим питанням нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення за надзвичайних обставин присвячені праці С.В. Бєлая, Ю.В. Дубка, О.В. Гуляка, І.В. Євтушенка, С.В. Ківалова, С.О. Кузнїченка, О.Г. Комїсарова, В.В. Мацюка, В.А. Лаптія, М.Б. Саакяна та ін. Питання реагування на кризові ситуації розглядалися у працях Ю.В. Алєрова, Ю.П. Бабкова, В.М. Бацамута, Г.А. Дробахи, О.В. Лавніченка, І.О. Кириченка, С.Т. Полторака, О.М. Шмакова та ін. Вченими зроблено значний внесок у дослідження проблем службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку за надзвичайних обставин, однак вони досліджували окремі питання реагування на кризові ситуації. Тому комплексного дослідження сутності службово-бойової діяльності органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку під час реагування на кризові ситуації не проводилося, що зумовило вибір теми та її актуальність.

Метою статті є дослідження нормативно-правових положень, які визначають сутність службово-бойової діяльності органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку під час реагування на кризові ситуації.

Виклад основного матеріалу. Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку є видом правоохоронної діяльності, яка притаманна військовим формуванням і правоохоронним органам спеціального призначення, реалізується шляхом виконання правоохоронних завдань переважно через службову діяльність правоохоронними методами, а при загостренні обстановки – також військовими (воєнними) методами.

За загальноприйнятим визначенням, службово-бойова діяльність – це сукупність охоронних, режимних, ізоляційно-обмежувальних, захисних заходів та дій, які проводяться у мирний час, в умовах виникнення кризових си-

туацій та в особливий період з метою охорони об'єктів, громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, законності та правопорядку, суверенітету і територіальної цілісності держави, а також її конституційного ладу. Службово-бойову діяльність здійснюють військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення.

Здійснюючи аналіз наукових досліджень з проблематики службово-бойової діяльності [1-3], можна визначити, що об'єктом службово-бойової діяльності виступають правопорушники, злочинці, диверсійно-розвідувальні групи, незаконні збройні формування та ін., які стали на шлях порушення громадського порядку, громадської безпеки, внутрішньої безпеки держави тощо. Вони сприймаються як противник, ворог, який повинен бути зупинений, знешкоджений, полонений або знищений. Успішне вирішення поставлених службово-бойових завдань виступає головною метою і сенсом службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

На нашу думку, до основних сил охорони правопорядку України, які залучаються під час реагування на кризові ситуації, насамперед, відносяться органи та підрозділи Національної поліції України, органи та підрозділи Служби безпеки України, підрозділи Державної прикордонної служби України, військові частини та з'єднання Національної гвардії України та військова служба правопорядку у Збройних Силах України. До сил охорони правопорядку можливо також віднести військові частини та з'єднання Збройних Сил України в умовах дії правових режимів надзвичайного та воєнного стану.

Як вже було зазначено, відповідно до чинного законодавства України до органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку можна віднести:

- патрульну поліцію України;
- військову інспекцію безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;
- службу безпеки дорожнього руху Національної гвардії України;
- службу безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби.

Як показала практика реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України та характеризуються збройним протистоянням, перелічені органи та підрозділи безпеки дорожнього руху залучалися до виконання службово-бойових завдань на блокпостах, а саме:

- здійснювали перевірку цивільних осіб, військовослужбовців та працівників сил охорони правопорядку, що рухаються через блокпост (наявність документів, заборонених предметів та речовин, необлікованої зброї, боєприпасів, вибухівки тощо);
- здійснювали перевірку цивільного, військового та спеціального транспорту, що рухається через блокпост, на наявність заборонених предметів та речовин (зброя, боєприпаси, вибухівка, наркотичні засоби тощо);
- перевіряли справність та забороняли рух цивільних, військових та спеціальних транспортних засобів;

– також вели розвідку (шляхом спостереження, опитування місцевих жителів тощо) в інтересах професійної діяльності та ін.

Отже, наведене доводить, що в умовах виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, органи та підрозділи безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку здійснюють службово-бойову діяльність.

Правове регулювання службово-бойової діяльності зазначених підрозділів безпеки дорожнього реалізується такими нормативно-правовими актами:

– для патрульної поліції України – Положенням про Департамент патрульної поліції [4];

– для військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – Положенням про органи безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України [5];

– для служби безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України – Положенням про службу безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України [6].

Положенням про Департамент патрульної поліції [4] визначено, що Департамент організовує діяльність підрозділів патрульної поліції, здійснює контроль за їх діяльністю, надає їм організаційно-методичну і практичну допомогу та здійснює їх інформаційно-аналітичне, матеріальне-технічне та фінансове забезпечення. Розділом другим визначено функції Департаменту патрульної поліції, серед яких: реалізація в межах своєї компетенції державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і громадського порядку, охорони та захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства й держави, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху; забезпечення співпраці підрозділів патрульної поліції у межах наданих їм повноважень з іншими структурними підрозділами Національної поліції та МВС України; здійснення інформаційної взаємодії з іншими державними органами України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями тощо. Інших нормативно-правових актів щодо організації службово-бойової діяльності патрульної поліції України (окрім, зрозуміло, загальнонавчального Закону «Про Національну поліцію України» [7]) не розроблено, тому можливо зазначити, що наразі потребує удосконалення нормативно-правове забезпечення організації службово-бойової діяльності органів та підрозділів патрульної поліції України.

На наш погляд, найбільш ґрунтовно відпрацьованим є Положення про органи безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України [5]. Підпунктом 1.2 загальних положень зазначено, що до складу органів безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України входять військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та служби безпеки дорожнього руху видів Збройних Сил України, Озброєння Збройних Сил України, інших органів військового управління, об'єднань, з'єднань, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України України, а також підприємств,

установ та організацій, що належать до сфери управління Міністерства оборони України. Тобто головним підрозділом є військова інспекція безпеки дорожнього руху, основними завданнями якої є: контроль за виконанням водіями транспортних засобів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, вимог правил дорожнього руху. Підпунктом 2.7 на військову інспекцію безпеки дорожнього руху покладається прийняття рішень щодо організації супроводження колон військових транспортних засобів спеціальними автомобілями підрозділів військової інспекції безпеки дорожнього руху у зонах їх діяльності на підставі заявок командирів (начальників) військових частин (організацій) про планування пересування колон; здійснення обліку та контролю щодо пересування таких колон. На наш погляд, це і є головним завданням в умовах виникнення кризових ситуацій. Як показала практика проведення антитерористичної операції на Сході України, це завдання є дуже актуальним, оскільки під час його виконання виникають питання щодо забезпечення проходження колон через населенні пункти, блокпости та взводні опорні пункти, організації міжвідомчої взаємодії, оцінювання оперативної обстановки та прогнозування безпеки маршруту руху колон та ін.

Пунктом першим загальних положень Положення про службу безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України [6] зазначено, що служба безпеки дорожнього руху призначена для забезпечення безпеки дорожнього руху та запобігання дорожньо-транспортним пригодам на відомчих транспортних засобах і складається з: Адміністрації, регіональних управлінь, органів центрального підпорядкування, органів охорони державного кордону, морської охорони, забезпечення та навчальних закладів. П'ятим завданням служби безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України визначено «організація безпеки руху під час здійснення маршу колони відомчих транспортних засобів та здійснення їх супроводження». З метою виконання цього завдання служба безпеки дорожнього руху Адміністрації Державної прикордонної служби організовує заходи з безпеки руху під час здійснення маршу колони відомчих транспортних засобів та їх супроводження. А отже, як вже було зазначено, це актуальне службово-бойове завдання, що є на часі, і потребує особливої уваги органів управління.

Частини та підрозділи Національної гвардії України було сформовано лише у 2014 році відповідно до Закону України «Про Національну гвардію України» [8]. Тому, на жаль, служба безпеки дорожнього руху Національної гвардії України ще й досі не має головного юридично закріпленого нормативно-правового акта, що визначає статус, завдання, функції, права, обов'язки тощо. Відтак, управління служби безпеки дорожнього руху Національної гвардії України керується у повсякденній діяльності та під час виконання службово-бойових завдань загальним Положенням про службу безпеки дорожнього руху міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, підприємств, їх об'єднань, установ і організацій [9], яке є визначальним нормативно-правовим актом для всіх перелічених органів та підрозділів

служб охорони правопорядку. Таким чином, вкрай необхідним є доопрацювання існуючого нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності підрозділів забезпечення дорожнього руху, а саме нормативно-правового акта – Положення про службу безпеки дорожнього руху Національної гвардії України, яке наразі розроблено Головним управлінням Національної гвардії України, але ще й досі не погоджено й не затверджено Міністерством внутрішніх справ України.

Отже, можна дійти висновку, що перелічених вище службово-бойових завдань органів та підрозділів безпеки дорожнього руху, що виникали під час проведення антитерористичної операції в деяких районах Луганської та Донецької областей, немає в чинних нормативно-правових актах. Тому виникає юридична колізія стосовно залучення органів та підрозділів забезпечення безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку до несення служби на блокпостах з виконанням подібних службово-бойових завдань. Вирішення зазначеного проблемного питання полягає у доопрацюванні існуючого нормативно-правового забезпечення службово-бойової діяльності органів та підрозділів забезпечення дорожнього руху.

Також необхідно зазначити, що в перелічених у статті нормативно-правових актах доречним є додавання пункту, що стосується міжвідомчої взаємодії органів та підрозділів безпеки дорожнього руху військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, служби безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України, служби безпеки дорожнього руху Національної гвардії України не тільки з патрульною поліцією України, але й між собою, особливо під час виконання службово-бойових завдань в умовах виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України.

На основі зазначеного можливо дійти таких **висновків**.

1) практика проведення антитерористичної операції в деяких районах Луганської та Донецької областей виявила нові службово-бойові завдання й, зрозуміло, форми та способи їх виконання. За цих умов застосування органів і підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку стало вкрай необхідним;

2) на основі проведеного дослідження встановлено, що в умовах виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, органи та підрозділи безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку здійснюють службово-бойову діяльність;

3) потребує удосконалення нормативно-правове забезпечення організації службово-бойової діяльності органів та підрозділів патрульної поліції України. Найбільш ґрунтовно відпрацьованим є Положення про органи безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України. Служба безпеки дорожнього руху Національної гвардії України ще й досі не має головного юридично закріпленого нормативно-правового акта, що визначає її статус, завдання, функції, права, та обов'язки;

4) головним завданням органів та підрозділів безпеки дорожнього руху в

умовах виникнення кризових ситуацій є організація супроводження колон військових та спеціальних транспортних засобів. Як показала практика проведення антитерористичної операції на Сході України, це завдання є дуже актуальним, оскільки під час його виконання виникають питання щодо забезпечення проходження колон через населенні пункти, блокпости, організації міжвідомчої взаємодії, оцінювання оперативної обстановки та прогнозування безпеки маршруту руху колон;

5) наразі вкрай необхідним є відпрацювання нормативно-правого акта з міжвідомчої взаємодії органів та служб безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку в умовах виконання службово-бойових завдань щодо реагування на кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України;

6) напрямки подальших наукових розвідок будуть спрямовані на удосконалення нормативно-правого регулювання службово-бойової діяльності органів та підрозділів безпеки дорожнього руху сил охорони правопорядку, а саме вирішення виявлених у статті проблемних питань.

Бібліографічні посилання

1. Кириченко І. О. Обґрунтування доцільності запровадження наукової спеціальності “Службово-бойова діяльність” / І. О. Кириченко, С. Т. Полторак, О. М. Шмаков // *Честь і закон*. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2005. – № 3. – С. 3-10.

2. Кузніченко С. О. Проблемні питання щодо наукового забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку / С. О. Кузніченко // *Честь і закон*. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – № 2. – С. 16-19.

3. Шмаков О. М. Напрямки подальшого розвитку теорії службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України / О. М. Шмаков // *Честь і закон*. – Х. : Військ. ін-т ВВ МВС України, 2005. – № 2. – С. 3-9.

4. Положення про Департамент патрульної поліції [Електронний ресурс] : наказ Національної поліції України від 06 листопада 2015 р. № 73, зі змінами від 18.11.2015 № 96. – Режим доступу : <http://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2016/03/polozhennyaproDPP-1.pdf>.

5. Про затвердження Положення про органи безпеки дорожнього руху Міністерства оборони України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства оборони України від 01.11.1999 № 330 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 22 листопада 1999 р. за № 804/40970). – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0804-99>.

6. Про затвердження Положення про службу безпеки дорожнього руху Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2016 № 404 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 16 червня 2016 р. за № 869/28999). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0869-16>.

7. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII : за станом на 12 верес. 2016 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>.

8. Про Національну гвардію України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII : за станом на 12 верес. 2016 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/876-18>.

9. Про затвердження Положення про службу безпеки дорожнього руху міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, підприємств, їх об'єднань, установ і організацій [Електронний ресурс] : постанова Кабінет міністрів України від 5 квітня 1994 р. № 227. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/227-94-п>.

Полтавский Е.М. Сущность служебно-боевой деятельности органов и подразделений безопасности дорожного движения сил охраны правопорядка Украины во время кризисного реагирования: нормативно-правовой аспект. Исследована сущность служебно-боевой деятельности сил охраны правопорядка. Осуществлен анализ и даны предложения по усовершенствованию нормативно-правовых положений, которые определяют служебно-боевую деятельность органов и подразделений безопасности дорожного движения сил охраны правопорядка во время реагирования на кризисные ситуации.

Ключевые слова: *служебно-боевая деятельность, органы и подразделения безопасности дорожного движения, силы охраны правопорядка, кризисные ситуации.*

Poltavskyy E. M. Essence of service and combat activity of law enforcement bodies and units of road safety of Ukraine during crisis response: legal aspects. The presence of the armed conflict in the East of Ukraine requires an adequate and effective response of the security sector and defense. Under such conditions of service and combat activities the bodies and units of road safety of law enforcement played a central place in the resolution of armed conflicts and neutralize crises.

The purpose of the article is to study the legal and regulatory provisions that define the essence of service and combat activity of the bodies and units of road safety of law enforcement during crisis response.

Under the current legislation of Ukraine, the bodies and units of road safety of law enforcement include: patrol police of Ukraine; military inspection of traffic safety of the Military Service Law Enforcement in the Armed Forces of Ukraine; Service Road Safety of the National Guard of Ukraine; Service Road Safety of the State Border Service of Ukraine.

On the basis of the study determined that in the conditions of crisis situations that threaten the national security of Ukraine, the bodies and units of road safety of law enforcement perform combat activities.

Currently regulatory support organization of service and combat activities of units and patrol police of Ukraine requires improvements. The most fundamentally worked out The provisions for the bodies of Road Traffic Safety of the Ministry of Defense of Ukraine. Service Road Safety of the National Guard of Ukraine still has no main regulatory act defining the status, tasks, functions, rights and responsibilities legally enforceable.

The main task of the bodies and units of road safety in the conditions of crisis situations is the organization of support columns of military and special vehicles. As the practice of the antiterrorist operation in the East of Ukraine, this problem is very actual. During the execution of this task, there are questions to ensure the passage of the column through the checkpoints, the organization of interdepartmental cooperation, assessment of the operational situation and safety prediction route convoys.

It is necessary to fulfill the regulatory act of interdepartmental cooperation bodies and services in the conditions of implementation of service and combat missions to respond to crisis situations that threaten the national security of Ukraine.

Areas for further scientific studies will focus on improvement of the legal regulation of the service and combat activities of , bodies and units of road safety of law enforcement, namely to solve the identified problematic issues in the article.

Keywords: *service and combat activities, bodies and units of road safety, law enforcement forces, crisis situations.*

Надійшла до редакції 20.12.2016